

ENHET/HANDLÄGGARE
Arbetslivsenheten
Linda Grape/CA

DATUM
2010-08-30

DIARIENUMMER
20100355

ERT DATUM
2010-07-08

ER REFERENS
S2010/5246/SF

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

LOs yttrande över S2010/5246/SF, Tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit, m.m.

LO har beretts möjlighet att lämna yttrande över promemorian S2010/5246/SF. I denna läggs dels förslag om utökad rätt till tillfällig föräldrapenning vid barns bortgång. Dels läggs förslag om undantag från krav på den som blivit arbetslös att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen för att ha rätt till sjukpenning och andra ersättningar.

Inledningsvis vill LO betona det eftersträvansvärda i en modell för socialförsäkringarna som innebär lättförståeliga och överskådliga regler, en modell där särlösningar undviks och där litet utrymme lämnas för förhandling. En sådan modell lägger grund för likabehandling och rättssäkerhet.

Utökad rätt till tillfällig föräldrapenning

Förslaget om att införa en särskild rätt till ersättning från socialförsäkringsystemet för föräldrar som förlorar ett barn har sin bakgrund i uppmärksammade fall där människor i denna situation nekats ersättning från sjukförsäkringen. Detta har sin grund i det strikta arbetsförmågebegrepp som etablerats inom denna.

LO stödjer att den som drabbats av svår sorg, till exempel i den mycket svåra situation som förlusten av ett barn innebär, kan ges rätt till ersättning från socialförsäkringarna. LO ifrågasätter dock rimligheten i att skapa en särlösning såsom föreslås, och menar att lösningen istället ligger inom den allmänna sjukförsäkringens regelverk och tillämpning.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

Det är principiellt riktigt att det är arbetsförmåga och inte ohälsa i sig, eller som i detta fall sorg och/eller reaktioner på sorg, som ska berättiga till ersättning från sjukförsäkringen. De uppmärksammade fallen bör dock tillsammans med många fler exempel på försäkringens strikthet mana till reflektion över rimligheten i de bedömningar av arbetsförmåga som görs inom ramen för sjukförsäkringen.

En nedsättning av arbetsförmågan kan ha många olika orsaker. Sociala skäl eller livsproblem såsom sorg kan vara en bakomliggande orsak till att nedsatt arbetsförmåga utvecklas. Vilken påverkan en sorg- eller krisreaktion har på en persons arbetsförmåga är förstås omöjligt att generellt förutspå. Varje situation är unik och bör ses som sådan. Arbetsförmågan är, för att använda Arbetsförmågeutredningens (SOU 2009:89) ord, ”relationell och situationsberoende”.

Det är inte alls orimligt att sorgprocessen många gånger leder till helt eller delvis nedsatt arbetsförmåga hos den som drabbats, inte enbart vid barns bortgång utan också vid förlusten av annan nära anhörig. Därför kan sjukskrivning vara en nödvändig åtgärd. Sorgtillståndets påverkan på arbetsförmågan bör därför bedömas i varje enskilt fall; utifrån läkarutlåtanden, i förhållande till arbetets art och de krav som i detta ställs på den enskilde, samt med hänsyn tagen till vilka möjligheter till arbetsanpassning som arbetsgivaren erbjuder. Inte minst bör bedömningen också göras utifrån den enskildes egna preferenser. Hur människor hanterar sorg är högst individuellt. Medan någon föredrar att fortsätta sitt arbete, och på grund av sina arbetsuppgifter och sin arbetsplats har möjlighet att så göra, klarar någon annan absolut inte av att göra likadant.

I promemorian argumenteras för att en särskild rätt till ersättning från socialförsäkringarna skulle innebära en ökad trygghet för föräldrar som förlorar ett barn genom en vetskap om stöd från samhällets sida. Denna trygghet bör enligt LO kunna ges genom att sjukförsäkringen istället formas för att bättre stämma överens med vad som är den allmänna uppfattningen om när det är rimligt att vänta sig trygghet genom denna. Vill samhället ge en generösare bedömning när det handlar om sorg bör detta vara fullt möjligt.

Med en särlösning såsom föreslås vaknar också frågan om vad som är den riktiga avgränsningen för denna. Vad ska gälla vid andra situationer där svår sorg kan uppkomma? Vilken rätt till ledighet från arbete och ersättning från socialförsäkringssystemet ska ges den som förlorat en livskamrat? Om en särlösning ändå väljs i syfte att från samhällets sida tillgodose ett behov som idag inte möts inom socialförsäkringssystemet menar LO att det förslag som formulerades av Arbetsförmågeutredningen vore att föredra. Detta innebar ett inrättande av en särskild närståendepenning, skild från sjukförsäkringen, som utan prövning av arbetsförmågan skulle bevilja tio ersättningsdagar och

ledighet från arbete vid make/maka/partners eller barns bortgång. I promemorian förs inga resonemang om varför denna lösning valts bort.

Såsom förslaget formulerats, utifrån en argumentation om att det finns tungt vägande sociala skäl för en generell rätt till ledighet och ersättning från socialförsäkringarna för föräldrar som förlorar ett barn, ifrågasätter LO också avgränsningen av vilka föräldrar som ska ges rätt till denna. Då ersättningen endast ska kunna bli aktuell för förvärvsarbetande föräldrar ställs arbetslösa, sjukskrivna och studerande föräldrar åt sidan. För att förslagets sociala ambition ska uppnås krävs även en diskussion om vad som ska gälla för dessa grupper.

Oavsett hur en särskild ersättning eventuellt utformas menar LO dessutom att denna inte får påverka rätten till en bedömning inom sjukförsäkringen. Sorgeprocesser tar olika lång tid för olika människor och i olika situationer, för detta bör samhället visa stor förståelse. Även om tio dagar med en särskild ersättning beviljas den som förlorat en nära anhörig kommer det att finnas människor som efter denna tid lider så svårt att arbetsförmågan är nedsatt. I dessa fall ska rätten till ersättning från sjukförsäkringen rättvist prövas.

LO vill också betona vikten av att föräldrar i dessa lägen behandlas jämställt av såväl hälso- och sjukvård som av ansvarig myndighet, nämligen utifrån en modern syn på föräldraskap som bygger på att det är lika mycket en förlust för en man som för en kvinna att förlora ett barn.

Förslaget om tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit innebär att tio dagar ska tilldelas varje förälder. Dessa dagar ska enligt förslaget tas ut tidigast från och med dagen efter den dag barnet avlidit och senast den dag som infaller 30 dagar efter den dag barnet avlidit. I promemorian framgår emellertid inte huruvida föräldrar ska ges möjlighet att disponera dessa dagar fritt över denna period. LO förutsätter att så är tänkt och vill poängtera vikten av att förmånen så utformas. Inte sällan fördröjs krisreaktioner och behovet av att stanna hemma från arbetet kan fördröjas likväl som det kan skifta över tid.

När det gäller hur den föreslagna ersättningen ska komma mottagarna till del är förslaget mycket oklart. Å ena sidan lyfts fram att föräldrar som förlorat ett barn inte ska behöva befatta sig med administration, och att den enskilde därför inte ska behöva göra någon anmälan till Försäkringskassan såsom normalt krävs för rätt till ersättning. Å andra sidan poängteras att lagstiftningen kräver att den enskilde lämnar in en ansökan om ersättning. LO ställer sig frågande till hur detta ska fungera i praktiken.

Enligt promemorian ska rätten till den nya förmånen utgå ifrån det utvidgade föräldrabegreppet enligt socialförsäkringsbalken, och detta är enligt LO en grundförutsättning om förslaget genomförs. Det innebär att familjekonstellationer som skiljer sig från den så kallade kärnfamiljen inte missgynnas, vilket är ett krav.

Undantag från kravet att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen m.m. för att ha rätt till sjukpenning

Som betonades inledningsvis anser LO det eftersträvansvärt med lättförståeliga och överskådliga regler inom socialförsäkringarna, regler som lämnar litet utrymme för förhandling. Värdet av varje undantag bör vägas mot den förlust i överskådlighet och förutsebarhet som det medför.

Att det skapas vad som i promemorian beskrivs som en ”säkerhetsventil” i det regelverk som innebär att den försäkrade måste vara anmäld hos Arbetsförmedlingen samt vara beredd att ta ett erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den bestämda sjukpenninggrundande inkomsten är enligt LO angeläget. Det är inte rimligt att människor hamnar i kläm och tvingas stå utan ersättning från sjukförsäkringen då de på grund av exempelvis sjukdomen i sig förhindrats att anmäla sig hos Arbetsförmedlingen. LO tillstyrker därför förslaget om undantag från kravet att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen för att ha rätt till ersättning.

Det är dock av yttersta vikt att det tas fram god vägledning för tillämpningen av den oskälighetsprincip som införs, detta så att en enhetlig tillämpning kan säkerställas.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Linda Grape